

ЕКОСТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ЗВ'ЯЗКУ ТА ІНФОРМАТИЗАЦІЇ РЕГІОНУ

В статті розглянуто сучасний стан та перспективи розвитку державного регулювання у сфері зв'язку та інформатизації. Автором визначені екостратегії державної регуляторної політики інформатизації, запропоновано практичні рекомендації щодо їх впровадження.

Ключові слова: екостратегії, екобезпека, екосистема, державна регуляторна політика, сфера зв'язку та інформатизації, державний нагляд, державно-приватне партнерство.

Постановка проблеми

Сучасний стан українського регіону характеризується інформатизацією процесів, поступовим впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій в багатьох сферах його життя. Ці процеси пов'язані з використанням створеного людиною кіберсередовища, яке завжди взаємодіятиме з екосистемою регіону і впливатиме на неї. Так само, як комп'ютеризація процесів життєдіяльності людини впливає на людину, так й інформатизація процесів стеження за екосистемою та забезпечення її екобезпеки впливає на екосистему. Цей вплив, безсумнівно, має позитивний та негативний вектори спрямування. Сучасні форми інформатизації, при безконтрольному їх впровадженні, спроможні негативно вплинути на екостан регіону. Тому формування державних екостратегій регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, пов'язаних з урахуванням інтересів людини в сукупності з можливостями природи та прагненнями суспільства, є нагальною потребою для регіону і має явний науковий інтерес. Необхідність вироблення екостратегії державного регулювання у сфері інформатизації (екостратегії інформатизації) викликана й тим, що практичні шляхи розв'язання питань інформатизації суспільства, що раніше застосовувалися, застаріли, не забезпечують екобезпеку регіонів і враховують, в основному, тільки інформатизацію окремих сфер життєдіяльності. Таке практичне звуження реалізації цілей і завдань інформатизації призвело до необхідності осмислення й вироблення ефективних рішень, спрямованих на подолання її застою, досягнення позитивної перспективи розвитку всіх сфер життя суспільства, у тому числі його екобезпеки. Застосування, на нашу думку, нових екостратегій інформатизації у всіх сферах життєдіяльності регіону на основі новітніх технологій, надання якісних інформаційно-телекомунікаційних послуг, що поєднуються із гнучким державним управлінням і ефективним державним наглядом, буде сприяти поліпшенню життя й здоров'я людини, забезпечить екобезпеку регіону. Разом з тим, поряд з перспективним інноваційним характером впливу, інформатизація, за певних умов, здатна виявляти й негативний вплив. Дослідженню такого впливу та шляхів запобігання йому і присвячена дана стаття.

Серед дослідників формування та розвитку механізмів державного управління слід назвати таких відомих закордонних і вітчизняних вчених: Г. Атаманчук, Г. Арабаджи, В. Бакуменко, М. Іжа, П. Надолишній,

С. Бублик, Ю. Сурмін [1; 2; 3; 4; 5]. Важливу роль у формуванні і реалізації сучасної державної політики інформатизації відіграє Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, яку нині очолює П. Яцук [6].

Метою статті є розгляд проблем забезпечення екобезпеки регіону в контексті його інформатизації, визначення нових підходів формування державної регуляторної політики у сфері інформатизації та її реалізації в регіонах України. У статті акцент зроблено на аналізі стану правопорушень в галузі зв'язку і виявленні можливих екоризиків інформатизації, дані практичні рекомендації для їх виявлення та усунення.

Об'єктом дослідження є екостратегії державного регулювання сфери зв'язку та інформатизації регіону. Предмет дослідження – механізми державного регулювання у сфері зв'язку та інформатизації.

У зв'язку з безпосередньою участю людини і суспільства в створенні та застосуванні нових середовищ обміну інформацією та управлінні процесами, технологій інформатизації, ми в цій статті розширюємо традиційне розуміння понять з префіксом «еко» (екоризики, екостратегія, екомеханізми, інші) та пов'язуємо їх не тільки з природою (екологічним станом), але й з соціальними взаємовідносинами і процесами, з державним управлінням і політикою, з іншими сферами життя.

Нова екостратегія державного регулювання у сфері інформатизації розглядається нами у двох головних аспектах: перший аспект – мінімізація впливу ризиків інформатизації регіонів (екоризиків) на екосистему через застосування відповідних інструментів, сприяння ефективній ліквідації в регіоні наслідків стихійних лих, аварій, катастроф та негативних випадків за рахунок інформатизації процесів; другий аспект – визначення шляхів реалізації державної політики інформатизації регіону, спрямованих на забезпечення безпеки екосистемі регіону у всіх можливих сферах життя та технологічних, забезпечення функціонування з використанням кіберпростору систем попередження про загрози стихійних лих, аварій, катастроф, негативних випадків, а також запобігання їх впливу за допомогою застосування в регіоні відповідної інфокомунікаційної інфраструктури та адміністративно-правових механізмів державного нагляду у сфері зв'язку та інформатизації.

Екобезпека регіону в аспекті інформатизації є невід'ємною частиною загальної безпеки регіону. Під терміном екобезпека регіону в аспекті інформатизації (екобезпека інформатизації) ми розуміємо стан гарантованої захищеності життєво важливих регіональних інтересів екосистеми: людини, природного середовища, суспільства від глобальних і локальних загроз, що виникають у результаті техногенних впливів процесів інформатизації на них. Наприклад, неправомірне використання радіочастотного ресурсу з метою надання послуг Інтернет може викликати виникнення низки екоризиків інформатизації, вплив виробничих процесів інформатизації на людину може мати негативні наслідки для її здоров'я, пошкодження програмних продуктів здатне викликати розлад будь-якого з технологічних процесів забезпечення життєдіяльності регіону, що само по собі може створити небезпечні загрози і ризики як для людини, такі для природи й суспільства.

Під екоризиками інформатизації ми розуміємо ймовірне заподіяння шкоди (збитку) або інших втрат (збитків) законним інтересам фізичних і юридичних осіб, державі, природі й суспільству в результаті неправомірного використання технічних засобів інфор-

Мета

Вигляд основного матеріалу

Аналіз останніх досліджень і публікацій

матизації. Екоризики інформатизації, з урахуванням ступеня важкості їх наслідків, можуть виникати через: незаконне використання радіочастотного ресурсу України, яке може привести до виникнення небезпечного для людини й природи випромінювання; безконтрольне використання радіочастотного ресурсу суб'єктами без дозвільних документів, яке може привести до виникнення радіозавад і неможливості використання радіочастот їх законними користувачами, що здійснюють, наприклад, екомоніторинг природних ресурсів (наприклад, геоінформаційними системами); використання технічних засобів телекомунікацій і інформатизації, у тому числі програмних продуктів (технологій), з порушенням вимог нормативно-правових актів, що становить загрозу здоров'ю людини й екобезпеці регіону; прийняття невірних управлінських рішень з використанням технічних засобів інформатизації або поява збоїв у роботі таких засобів, що можуть негативно вплинути на стан екосистеми людина–пророда–суспільство (далі – екосистеми); порушення виробничих процесів з використанням кіберпростору, що можуть призвести до завдання збитків екосистемі; умисне неправомірне втручання в роботу систем управління, зв'язку та інформатизації.

Новизна екостратегії регулювання процесів інформатизації виходить із необхідності розробки та впровадження національної інфокомунікаційної інфраструктури, здатної забезпечити: формування в державі єдиного інформаційного простору для вирішення завдань соціального захисту населення, екобезпеки, медичного обслуговування, підвищення якості освіти, забезпечення державного управління й е-урядування, правопорядку, оборони держави, й національної безпеки, забезпечення високоякісними інфокомунікаційними послугами, забезпечення інтеграції з глобальною інформаційною інфраструктурою, вирішення інших завдань. Одним з важливих інструментів реалізації екостратегії у сфері інформатизації є здійснення дієвого державного нагляду й контролю в комбінації з «м'якими» механізмами, що передбачають застосування нових форм державного регулювання, включаючи державно-приватне партнерство, яке вперше розглядається в стратегіях інформатизації регіону. Спираючись на думку українських учених, відзначимо, що реалізація нової стратегії ефективного регулювання ринку інформатизації можлива лише в умовах відкритого й відповідального діалогу всіх його суб'єктів, впровадження механізмів державно-приватного партнерства [8, с. 35].

Під державною екостратегією інформатизації (екостратегією інформатизації) нами розуміється комплекс заходів, екомеханізмів інформатизації, спрямованих на досягнення в регіоні якісно нового рівня життя людини, головним критерієм яких є здоров'я людини, а саме його фізичне, духовне, соціальне благополуччя й екостабільний розвиток навколишнього середовища. Враховуючи підходи до визначення понять «механізм державного управління», «механізм державного регулювання» відомих закордонних і вітчизняних учених, особистий досвід державної служби у сфері зв'язку та інформатизації, сформулюємо наступне визначення поняття «державний механізм інформатизації».

Державний механізм інформатизації – це механізм практичної реалізації державної влади, що представляє собою сукупність певних адміністративно-правових і організаційно-економічних інструментів (форм, способів, методів, засобів), за допомогою яких виконуються взаємозалежні функції реалізації політики інформатизації для ефективної дії відповідної системи (адміні-

стративно-територіальної одиниці країни, держави в цілому) на основі модернізації її стану (використовуючи сучасні інфокомунікації й процеси інформатизації) і застосування кіберсередовища для впровадження нових форм управління всіма сферами її життєдіяльності, що включають прямий або непрямий позитивний вплив на здоров'я й благополуччя людини, природу й суспільство. До екомеханізмів інформатизації можна уналежити наступні: розробку й уведення в дію нормативно-правових актів, правил здійснення діяльності у сфері інформатизації, що забезпечують екобезпеку регіону; розробку й впровадження інтерактивних інформаційно-аналітичних систем екологічного моніторингу й оповіщення про стан навколишнього середовища; організацію державного нагляду й міжвідомчої взаємодії органів державної влади й місцевого самоврядування, залучення громадськості в питаннях контролю інформатизації процесів екосистеми; виявлення, усунення порушень законодавства про інформатизацію, що складають загрозу екобезпеці, таких як: експлуатація незаконно діючих радіопередавачів і мереж передачі даних, ввезення у країну несертифікованих в Україні радіовипромінювальних пристроїв, несанкціоноване втручання в роботу інфокомунікаційних мереж екозабезпечення, перешкоди впровадженню екомеханізмів інформатизації, погіршення стану екоресурсів та інші. До екоресурсів інформатизації узалежимо тільки ті продукти, засоби й послуги зв'язку та інформатизації, які виключають негативний вплив на екосистему й забезпечують високу якість життя людини, парето-ефективний розвиток економіки, безпечний стан навколишнього середовища при оптимальному використанні їх кількості.

Україна перебуває на шляху соціально-економічних і екологічних трансформацій. Президент України Віктор Янукович у своєму вступному слові до щорічного послання Верховній Раді про внутрішнє й зовнішнє становище України освітив стан справ у сфері інформатизації як таке, за якого «реалізується низка пілотних проєктів, спрямованих на модернізацію системи охорони здоров'я, освіти, а також впроваджуються програми регіонального розвитку інформатизації, розроблені й затверджені за участю органів місцевого самоврядування» [9, с. 1].

Очевидно, що якісне виконання таких масштабних завдань можливе шляхом модернізації й застосування інновацій. Ринок телекомунікацій і інформатизації, на нашу думку, і покликаний забезпечити впровадження новітніх технологій і процесів управління в життя регіону. Відповідно до статті 1 Закону України «Про індустріальні парки», який набув чинності 05.09.2012, діяльність у сфері інформації і телекомунікацій віднесено державою до інфраструктури індустріального (промислового) парку. Тому великим надбанням ринку телекомунікацій Півдня України (Одеська, Кіровоградська, Миколаївська, Херсонська, Вінницька, Черкаська області, Автономна республіка Крим) є наявність на території регіону значної кількості операторів (провайдерів) телекомунікацій, що за певних умов, забезпечить здорове конкурентне середовище та розвиток технопарків. Це ТОВ «Інтернаціональні телекомунікації», ВАТ «Свемон-Інвест», ТОВ «Інтелком-Захід», ТОВ «Лекол», ТОВ НВП «ТЕ-НЕТ», ТОВ «МІРАТЕЛ», ТОВ «ЦСС», ТОВ «Фарлеп», ТОВ «Інфозв'язок», ТОВ «Компанія «Скайлайн Телеком», ТОВ ТК «Вінтелепорт», ЗАТ НВФ «Елекомс», ТОВ НВФ «СВІЧ», ТОВ «Астарт-зв'язок», ДП НВКГ «Зоря» – «Машпроєкт», ТОВ «ОПТ-ЮГ», ТОВ «Фірма Альтек», ТОВ «ТЕКО-ЛТД», ТОВ «Радіотехнік», ТОВ «Компанія

«М-ТЕЛ» та інші. Для вирішення завдань поетапного розвитку інформаційної інфраструктури Одеської області в інтересах народного господарства та населення регіону на основі застосування сучасних конкурентоспроможних інформаційно-комунікаційних технологій, засобів інформатизації і комп'ютерних програм, рішенням від 30.12.2010 № 50–IV голови обласної державної адміністрації затверджена «Програма інформатизації Одеської області на 2011–2013 роки (Інформаційна Одещина)». Згідно з рішенням голови Одеської обласної державної адміністрації від 02.03.2012 № 196/А–2012, з метою реалізації функцій управління територією та моніторингу стану відповідних галузей створено систему інформаційно-аналітичного та геоінформаційного забезпечення органів влади Одеської області.

В Україні настала потреба утворення державного регуляторного органу, здатного виступити ефективним регулятором і адміністратором ринку інформатизації. Відбувається заміна директивного управління галуззю зв'язку на «м'яке» регулювання ринку телекомунікацій та інформатизації. Такий адміністратор покликаний створити на ринку умови й механізми для домінування вільної конкуренції, дії об'єктивних економічних законів розвитку ринку, захисту інтересів громадян, фізичних і юридичних осіб, держави. Таким регуляторним органом в Україні є Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації (НКРЗІ, Регулятор), створена Указом Президента України від 23.11.2011 № 1067/2011 [6].

Для якісного виконання завдань для України набуває ключового значення розробка й реалізація у сфері інформатизації політики ефективного управління «Good governance», заснованої на екосвідомості, гнучкому регулюванні, максимальному залученні інститутів громадянського суспільства до процесів прийняття рішень і усунення суспільних проблем. Така політика містить у собі: визначення критеріїв оцінки ефективності процесів інформатизації, вироблення системи оцінок перспектив розвитку; визначення якісних показників оцінки ступенів ризику у сфері інформатизації; побудову й використання інфраструктури конвергентних інтегрованих мульти-сервісних телекомунікаційних мереж і систем обміну інформацією на основі застосування безпечних технологій, одним з головних критеріїв функціонування яких є забезпечення безпеки життя й здоров'я людей, екосистеми в цілому; створення умов для саморегуляції екосистеми, комфортних умов операторам (провайдерам) телекомунікацій для ведення діяльності на ринку надання споживачам якісних телекомунікаційних послуг; регіоналізацію ринків телекомунікаційних, інформаційних послуг з урахуванням екогеографічних особливостей регіонів; здійснення взаємодії в регіоні суб'єктів публічної влади, впорядкування їх функцій і повноважень за принципом субсидіарності; забезпечення балансу централізації й децентралізації влади з використанням інноваційних технологій.

Підводячи підсумки роботи за 2011 рік, Голова НКРЗІ Петро Ячук у річному звіті НКРЗІ відзначив, що «впровадження сучасних перспективних технологій у сфері телекомунікацій має ключове значення для стрімкого інноваційного розвитку економіки й інформаційного суспільства, поліпшення умов життя людей, забезпечення їм найвищих соціальних гарантій» [10]. Це говорить про створення в Україні надійного базису для здійснення модернізації шляхом інформатизації.

Звертаючись до історії становлення сфери інформатизації складно не помітити, що Президентом України

ще в 1998 році були визначені основні завдання інформатизації різних сфер діяльності суспільства, у тому числі й екологічної. Аналіз якості виконання цих завдань свідчить про те, що за період в 14 років стратегічні завдання з інформатизації сфер загальнодержавного значення практично не були виконані [11, с. 2]. Причини цього явища розглянуто нами в інших роботах.

Через те, що сфера телекомунікацій кореспондується з екологічною спрямованістю життя регіону, галузеві проблеми телекомунікацій і інформатизації завжди будуть впливати на стан екологічної безпеки регіону. Корисним для України у розв'язанні вищевикладених проблем може стати досвід Російської Федерації, Республіки Білорусь й Республіки Казахстан.

Важливим аспектом якісної реалізації державної політики інформатизації в Україні є розробка нормативно-правових і нормативних актів, які б об'єднали процеси інформатизації різних сфер діяльності суспільства в одну сферу – сферу інформатизації – й забезпечили її ефективне регулювання. Для цього потрібне створення інфраструктури, здатної ефективно функціонувати в інтересах усіх сфер життя громадянського суспільства, взаємодіючи з органами публічної влади, громадянами, суб'єктами ринку. При цьому, функції вироблення стратегії інформатизації доцільно було б покласти на колегіальний орган державної влади. Наприклад, створити Національну раду з питань інформатизації при Президенті України. Доручити Регулятору ринку – НКРЗІ – адмініструвати процес реалізації політики інформатизації на національному й регіональному рівнях. Це надасть змогу підняти український бізнес на принципово новий рівень.

На основі аналізу отриманих результатів дослідження пропонуємо ряд практичних кроків для розв'язання найбільш гострих питань у сфері інформатизації. Особливої уваги заслуговує проблема створення й введення правил доступу до ресурсів мереж передачі даних і українського сегменту всесвітньої інформаційної системи загального доступу Інтернет, а також їх державного нагляду, забезпечення права вільного доступу до них громадян у населених пунктах регіонів України, відповідно до доручення Президента України [12, с. 1]. Враховуючи мету й завдання інформатизації, державне регулювання українського сегменту інтернет-простору, на наш погляд, доцільно здійснювати комплексно, поєднуючи традиційні механізми з формами державно-приватного партнерства на конкурсній основі, такими як: залучення територіальних громад, громадських організацій, громадян до процесів використання та контролю стану кіберпростору на основі довгострокових договорів; передача приватному партнеру частини державної власності в користування, державних повноважень і ризиків у процесі здійснення державно-приватного партнерства (номерний ресурс, інфраструктура мережі, адресний простір, засоби й програми); внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства із джерел, не захищених законодавством; надання приватним партнерам функцій моніторингу мереж і навколишнього середовища; розробка й впровадження механізмів державного регулювання надання послуг доступу до Інтернету у регіонах, впровадження договірних відносин «державно-приватний партнер» на регіональному рівні; адміністрування, проектування, будівництво, експлуатація й обслуговування українського сегмента системи Інтернет на основі екотехнологій [13, с. 3].

Механізми державного регулювання у сфері інформатизації (екомеханізми) потребують подальшого

розроблення. До таких екомеханізмів уналежимо наступні: розробку й впровадження інформаційно-аналітичних систем екомоніторингу та оповіщення про стан здоров'я людини і екосистеми в цілому з використанням кіберпростору; економію природно-матеріальних ресурсів шляхом інформатизації процесів і проєктів (уведення в експлуатацію регіональних систем електронного моніторингу стану навколишнього середовища і небезпечних об'єктів й оповіщення населення, систем електронного документообігу, надання адміністративних послуг за моделлю «одного вікна», систем забезпечення цілісності, конфіденційності, доступності інформації); розробку відповідної інформаційно-комунікаційної інфраструктури, адміністративно-правових процедур державного регулювання й нагляду в сфері інформатизації; введення державного адміністрування адресного простору українського сегменту системи Інтернет із застосуванням відповідних регіональних модулів; використання процедур державно-приватного партнерства; визначення стандартів, критеріїв і показників якості інформаційних послуг, створення інструментів їх оцінки й забезпечення охорони прав, свобод, законних інтересів і здоров'я людей, а також національних інтересів на ринку інформатизації; створення безконфліктного середовища співіснування й взаємодії учасників ринків інформаційних та комунікаційних послуг, підтримку добросовісної конкуренції.

Відсутність засобів державного впливу на програмне забезпечення, інформаційно-телекомунікаційні технології й технічні засоби телекомунікації, на е-код у кіберпросторі може викликати цілий ряд нових регіональних екоризиків різного рівня. Ступінь зниження (повного припинення) негативного впливу екоризиків більшою мірою буде залежати від зусиль органів публічної влади в цьому напрямку. Одним з інструментів нівелювання ризиків є еко-соціо-спрямована регуляторна діяльність держави у сфері зв'язку та інформатизації.

2. Процес формування й реалізації державної регуляторної політики України у сфері інформатизації в сучасних умовах характеризується становленням нової стратегії регулювання, насиченої новими формами прямого або непрямого позитивного впливу на здоров'я й благополуччя людини, природу, суспільство.

3. Застосування в регіонах екостратегій інформатизації дозволить забезпечити динамічний розвиток регіону і його екобезпеку.

Література.

1. Атаманчук Г. Сущность государственной службы: история, теория, закон, практика: научное издание: монография / Атаманчук Г. В.; Российская академия гос. службы при Президенте РФ. – 2-е изд., доп. – Москва: РАГС, 2008. – 312 с.
2. Бакуменко В. Д. Формування державно-управлінських рішень: проблеми теорії, методології, практики: Монографія / В. Д. Бакуменко; Редкол.: В. М. Князев, П. І. Надолішній, М. І. Мельник та ін. – К.: Вид-во УАДУ, 2000. – 328 с.
3. Бакуменко В. Д., Надолішній П. І., Іжа М.М., Арабаджи Г. І. Державне управління: основи теорії, історія і практика: Навчальний посібник / За заг. ред. Надолішнього П. І., Бакуменка В. Д. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2009. – 394 с.
4. Бублик С. Г. Концептуальні підходи до формування інноваційної моделі державного управління науково-технологічною діяльністю / С. Г. Бублик // Електронне нау-

кове професійне видання. Державне управління. Теорія й практика, 2011/1. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DUTP/2011_1/txts/Bublik.pdf.

5. Сурмін Ю. П. Методологічні аспекти реформування державного управління в Україні. – [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10sypduu.pdf>.

6. Указ Президента України від 23.11.2011 № 1067/2011 «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації». – [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/ru/documents/14214.html>.

7. Власенко Є. Г. Екологічна ситуація м. Одеси в об'єктивних і суб'єктивних оцінках / Є.Г. Власенко // Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vonu_sip/2010_14/pdf/str_115-122.pdf.

8. Балабаєва З. В., Берегой Т. А. Управління регіональним розвитком: інституційно-організаційний аспект / З. В. Балабаєва, Т. А. Берегой // Навчальний посібник. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2009. – 221 с.

9. Вступне слово Президента України Віктора Януковича до щорічного послання до Верховної Ради про внутрішнє й зовнішнє положення України від 03.07.2012. Офіційне Інтернет-Представництво Президента України. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/24670.html>.

10. Офіційний Інтернет-сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації. – [Електронний ресурс]: – Режим доступу: http://www.nkrz.gov.ua/uk/activities_nkrzi/ruling/2012/.

11. Закон України «Про національну програму інформатизації» від 04.02.1998 № 74/98-ВР зі змінами. Офіційний Інтернет-сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80>.

12. Доручення Президента України від 21.03.2012 «Про впровадження новітніх технологій у сфері телекомунікацій, які будуть відповідати міжнародним стандартам, забезпеченні права вільного доступу громадян до мережі Інтернет». – Офіційне Інтернет-Представництво Президента України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/14611.html>.

13. Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 № 2404-VI. – Відомості Верховної Ради України (ВВР) № 40. – К., 2010. – С. 524.